

- діяльності ОВС України: організаційно-правовий аспект / О. І. Леженіна // Право і безпека. – 2002. – № 4. – С. 106–108.
4. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
5. Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України : проект Закону України від 7 липня 1998 р. № 1207 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
6. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003, № 39. – Ст. 351.
7. Цимбалюк В. С. Інформаційне право (основи теорії і практики): Монографія. / В. С. Цимбалюк. – К. : Освіта України, 2010. – 388 с. .
8. Шрайнер Ю. А. Концепции интеллектуальных систем / Ю. А. Шрайнер. – М. : Наука, 1988. – 134 с.

Микулец В. Единое информационное пространство: формирование и применение в сфере обеспечения безопасности дорожного движения в Украине. В статье проанализировано понятие «единое информационное пространство» и интерпретировано его содержание к потребностям нормативно-правового обеспечения дорожного движения в Украине, определены особенности формирования и применения его в сфере обеспечения безопасности дорожного движения. Установлено, что единое информационное пространство безопасности дорожного движения Украины существует как органическая составляющая мирового и европейского информационных пространств, сочетающий эффективное применение трансграничной информационной инфраструктуры, учета национальных интересов и экономической целесообразности, поддержания надлежащего уровня информационной безопасности. В состав единого информационного пространства безопасности дорожного движения в Украине входят: информационные ресурсы поддержки безопасности дорожного движения - формализованные технологически сведения, сообщения и т. п., которые структурированы в базах данных; информационно-телекоммуникационная инфраструктура обеспечения безопасности дорожного движения: информационные, компьютерные и телекоммуникационные технологии, научно-производственный потенциал, организационные структуры, обеспечивающие функционирование и развитие национальной информационной инфраструктуры; система организации охраны и защиты информации как составляющей системы высшего порядка – информационной безопасности в сфере дорожного движения.

Ключевые слова: информация, информационное общество, единое информационное пространство, безопасность дорожного движения, госавтоинспекция.

Mykulets V. Unified Information Space: Formation and Application in the Area of Traffic Safety in Ukraine. The article analyzes the concept of «unified information space» and interprets its content to the needs of normative and legal support of traffic in Ukraine, determines the features of the formation and its application in the area of the traffic safety. It was established that unified information space of the traffic safety in Ukraine exists as an organic component of the global and European information space, combining effective use of cross-border information infrastructure, considering the national interests and economic expediency, maintaining an appropriate level of information security. The structure of the unified information space of the traffic safety in Ukraine includes: information resources to support the traffic safety; informational and telecommunication infrastructure of the traffic safety; the system of the organization of information's protection and defense as a components of a higher level system - information security in road traffic.

Key words: information, information society, unified information space, traffic safety, state traffic inspectorate.

УДК [342.7 : 343.12]:342.1 (497.11)

К. Музичук

Інформаційні права і свободи людини та їх судовий захист у конституційних нормах Сербії

У статті йдеться про відображення інформаційних прав і свобод людини, їх судовий захист та особливості судочинства в Конституції Сербії відповідно до вимог демократичного суспільства. Встановлено загальний алгоритм оцінки судом правильності здійснення обмежень інформаційних прав і свобод людини, відповідно до принципів демократії. Здійснено порівняльно-правове дослідження відповідних норм Конституцій Сербії та України, виявлено резерви посилення захисту інформаційних прав людини в вітчизняному праві.

Ключові слова: інформаційні права і свободи людини, судовий захист, Конституція Сербії.

Постановка наукової проблеми та її значення. Часті звернення громадян України за захистом інформаційних прав і свобод до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) потребує вивчення досвіду тих країн Європейського Союзу (далі – ЄС), де число аналогічних звернень мале. Однією з таких країн є Сербія. Дослідження законодавства Сербії необхідне для виділення тих нормативних аспектів, які можуть бути запозичені для вітчизняного судочинства і зменшити число звернень громадян України до ЄСПЛ.

Аналіз дослідження цієї проблеми. Проблема захисту інформаційних прав і свобод людини в судах країн ЄС піднімалась В. В. Костицьким, В. І. Манукяном, П. М. Рабіновичем, С. В. Шевчуком та ін. Проте спеціальних досліджень, присвячених захисту інформаційних прав і свобод людини в судах Сербії, немає.

Мета й завдання статті. Порівняти можливості сербської та української конституцій на предмет захисту інформаційних прав і свобод людини в суді; виділити норми сербської Конституції, які пов'язані з інформаційними правами і свободами людини, оцінити їх з позиції забезпеченості згаданих прав і свобод у суді.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Республіка Сербія (далі – Сербія) є незалежна держава, Конституція [1] якої чинна з 11 січня 2012 року. Це держава, заснована на верховенстві закону та соціальної справедливості, принципах громадянської демократії, прав і свобод людини та меншин, відданості європейським принципам та цінностям (ст.1). Носієм конституційної і законодавчої влади в Сербії є Національна Асамблея (ст.98), виконавчої – Уряд Сербії (ст.122), судової – суди загальної та спеціальної юрисдикції (ст.143).

Права і свободи людини не тільки визначають основу державного устрою Сербії; на їх захист спрямоване законодавство країни: «Верховенство закону – це фундаментальний задум Конституції, заснованої на невід'ємних правах людини»(ст.3). Крім того, сербська Конституція вказує на шляхи здійснення верховенства закону: «... через вільні і прямі вибори, конституційні гарантії прав людини та меншин, поділ влади, незалежність судової влади та дотримання владами Конституції та закону»(ст.3).

Правам і свободам людини в Конституції Сербії присвячено розділ «Права і свободи людини та меншин» [1, розд. II]. У ньому використано загальний підхід, що включає:

а) відповідність гарантій конституційних прав людини загальноприйнятим нормам міжнародного права. Підтвердженням слугує така норма: «Положення про права людини та меншин повинні тлумачитися на користь цінностей демократичного суспільства, у відповідності з діючими міжнародними стандартами з прав людини ... і... з практикою міжнародних інституцій, що здійснюють нагляд за їх застосуванням» (ст. 18);

б) будь-який закон Сербії приймається строго у відповідності до Конституції і не впливає на зміст гарантованого права. Доказом є норма: «Закон може прописувати спосіб реалізації цих прав лише, якщо це чітко визначено в Конституції чи необхідно реалізувати особливе за своєю природою право при умові, що закон не може ні за яких обставин вплинути на зміст відповідного гарантованого права» (ст.18);

в) гідність людини розглядається як джерело невід'ємних прав, а свободи цих прав ґрунтуються на рівності кожного в суспільстві з пануючою демократією, базовим принципом якої є верховенство закону. Сказане підтверджує норма: «Метою гарантії невід'ємних прав людини ... є охорона людської гідності та реалізація повної свободи та рівності в справедливому відкритому та демократичному суспільстві, заснованому на принципі верховенства закону» (ст.19).

Останнє рівносильно конституційній нормі Польщі, в якій людська гідність є джерелом невід'ємних (основоположних) прав людини [2, ст.30], повна свобода не є абсолютною, а визначена законами відкритого демократичного суспільства, в якому верховенство закону – понад усе (головна ознака демократичного суспільства), причому згадана свобода однакова для всіх людей. Таким чином, зміст основоположних прав людини Конституцією Сербії гарантований як в демократичній державі, а свобода реалізації цих прав може бути обмежена законом.

Обмеження допустимі законами Сербії не в довільній формі, а мають відповідати алгоритму: 1. Конституція передбачає обмеження. 2. Конституція визначає мету обмеження, межі законодавчого обмеження мають відповідати тим, що визнані в демократичному суспільстві. 3. Обмеження не повинні порушувати гарантованого Конституцією права.

Наведений алгоритм обмеження основоположних прав людини в Сербії ефективний з двох позицій:

1) ідентифікує сербські конституційні вимоги з Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод; прикладом є обмежувальна частина ст.8: «Органи державної влади не

можуть втручатися у здійснення цього права (йдеться про право на повагу до приватного і сімейного життя, до житла і кореспонденції – К.М.), за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб» [3];

2) відповідає прецедентній практиці ЄСПЛ у єдиному процесуальному розгляді. Так, у справі «Українська Прес-Група проти України» (2005), п. 42 визначено: «Поняття виправданості втручання включає 3 елементи: а) чи було втручання передбачене законом; б) чи переслідувало втручання законну мету; в) чи було втручання необхідним в демократичному суспільстві та чи було воно пропорційне переслідуваній законній меті».

Для судового захисту основоположних прав людини цінною є і така конституційна норма: «Досягнутий рівень прав людини та меншин не може знижуватися» [1, ст.20, абз.2]. Демократизм цієї норми вбачаємо в тому, що нові законопроекти, які торкаються основоположних прав людини в Сербії, можуть лише розширювати права людини або не змінювати існуючі обмеження. Як тлумачення вище наведеної норми в іншому абзаці цієї ж статті визначено конкретний процесуальний порядок доведення правильності обмеження в суді. «...суди, повинні розглянути зміст права, яке обмежується, доцільність обмеження, природу та межі обмеження, відповідність обмеження з його цілями та можливість досягнення мети обмеження з найменшим втручанням» [1, ст.20, абз.3].

На відміну від української норми «Права людини і громадянина захищаються судом» [4, ст.55], у сербській йдеться про право кожного на судовий захист та ліквідацію наслідків такого порушення: «Кожний має право на судовий захист, у випадку порушення чи недотримання своїх прав людини чи меншин, гарантованих Конституцією, вони також повинні мати право на ліквідацію наслідків такого порушення» [1, ст.22]. Бачимо, що сербське право на судовий захист безпосередньо пов'язане із ліквідацією наслідків порушення права людини. Український суд може визнати факт порушення права людини, а сербський, у подібному випадку, зобов'язаний ліквідувати наслідки такого порушення.

До норм Конституції Сербії, які гарантують захист інформаційних прав і свобод людини, відносимо: «Конфіденційність листування та інших способів комунікації недоторкана.

Обмеження цієї норми допускається тільки на певний період часу і за рішенням суду, якщо це необхідно для здійснення кримінального судочинства чи захисту безпеки Республіки Сербія у порядку, передбаченому законом» (ст.41). Відповідна вітчизняна норма стверджує: «Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочині чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо» [4, ст. 31].

Порівняння обох норм дає підґрунтя для таких висновків:

1) сербська норма допускає тимчасовість обмеження згаданого права, тоді як в українській про термін не йдеться зовсім, що є менш демократичним;

2) вітчизняна дозволяє втручання в згадане право не будь-коли (на основі рішення суду), а лише тоді, коли іншими способами отримати інформацію неможливо. Такий підхід зводить втручання держави до мінімуму, гарантує більш широкі можливості права людини на таємницю листування та інші способи комунікації (сербська норма спирається лише на судовий дозвіл, тобто – будь-коли).

Інша сербська норма, пов'язана з інформаційними правами, іменується «Захист персональних даних»: «Захист персональних даних гарантується. Збір, зберігання, обробка та використання персональних даних мають регулюватися законом. Використання персональних даних з будь-якою метою, відмінною від їх збору, заборонено і карається згідно із законом, за винятком випадків, коли це необхідно для здійснення кримінального судочинства чи захисту безпеки Республіки Сербія в порядку, передбаченому законом. Кожний має право бути проінформованим про особисті дані, які про нього збираються, у відповідності до закону, а також право на захист у судовому порядку у випадку порушення цього права» (ст.42).

В Україні захист персональних даних гарантується Конституцією України: «Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Кожний громадянин має право знайомитись в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях із відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Кожному гарантується судовий захист права спростувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації» [4, ст.32].

Порівняння наведених норм дозволяє стверджувати, що в обох державах: 1) захист персональних даних гарантований; 2) збір, збереження, обробка та поширення інформації регулюється законом (в Україні – Законом України «Про захист персональних даних»; 3) використання персональних даних з будь-якою метою, відмінною від мети їх збору карається законом; 4) право на захист персональних даних може бути обмежене державою. У Сербії це обмеження можливе для здійснення кримінального судочинства чи захисту безпеки країни; в Україні – з метою безпеки країни, економічного добробуту та прав людини. Вище було наведено алгоритм демократичного обмеження прав людини в Сербії, у якому п. 4 виключає можливість обмеження суті права, а значить, усіх основоположних прав (в тому числі – інформаційних).

Кожний житель Сербії має право бути проінформованим про персональні дані, які про нього збираються, тобто наведене право гарантує сербам надходження інформації про збір конкретних особистих даних від держави (за зверненням); в Україні – знайомитись у відповідних структурах із зібраними про особу даними (без підтверджуючого документу, що не є доказом у суді). У другому випадку держава не повідомляє особу, що про неї збираються персональні дані. Звідки ж особі знати про збір її персональних даних? Стверджуємо, що сербське право на захист персональних даних є менш обмежене, ніж вітчизняне.

З інформаційними правами людини пов'язана і інша сербська норма «Свобода думки та самовираження»: «Свобода думки та самовираження гарантуються так само як і свобода шукати, отримувати та передавати інформацію та ідеї через усні виступи, літературні твори, мистецтво чи будь-яким іншим шляхом.

Свобода самовираження може бути обмежена законом, якщо необхідно захищати права та репутацію інших, підтримувати владу та об'єктивність суду та захистити систему охорони здоров'я, мораль в демократичному суспільстві та національну безпеку Республіки Сербія» (ст.46).

Наведене право в Основному Законі України передбачене так: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, або для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя» [4, ст. 34].

Порівняння наведених норм показує, що вони гарантують однакові права. Сербська, до того ж, більш деталізовано уточнює письмову форму збору, зберігання, використання і поширення інформації: через літературні твори, мистецтво. Хоча в українській ст.34 не йдеться про поширення інформації через літературні твори і мистецтво, ці форми передбачені в іншій вітчизняній нормі: «Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості...» [4, ст. 54].

Спостерігається відмінність обмежувальних частин. Сербська допускає обмеження згаданого права ще й для підтримки влади (що суттєво звужує право, адже потреба у критиці влади є однією з умов участі кожного в управлінні державою; вітчизняна допускає обмеження для підтримки неупередженості тільки судової влади), захисту моралі. Із формулювання обмежувальної частини сербської норми видно, що в її формулювання включено критерій «в демократичному суспільстві». Його включення сприяє безпомилковості в роботі судів, адже потребує дослідження в процесуальному розгляді мінімальності та доцільності обмеження на основі вище наведеного алгоритму. Це виключає можливе порушення суті гарантованого права, особливо у формі літературних творів та мистецтва.

Обмеження з метою захисту моралі в демократичному суспільстві потребує дослідження в суді мінімальності та доцільності обмеження на основі вище наведеного алгоритму. Без такого дослідження можливе порушення суті гарантованого права, особливо у формі літературних творів та мистецтва.

Українська норма допускає обмеження розглядуваного права ще й для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно. Відсутність такого обмеження в сербській нормі можна тлумачити так: розголошення конфіденційної інформації – це втручання в особисте життя або недоторканість конфіденційного листування.

Свобода засобів масової інформації визначена в Сербії наступною конституційною нормою: «Кожен має право вільно видавати газети та інші форми суспільної інформації без попереднього дозволу та в порядку, встановленому законом. Телевізійні та радіотрансляції повинні встановлюватися відповідно до закону. Цензура не повинна застосовуватися в Республіці Сербія. Компетентний суд може обмежити поширення інформації через засоби суспільного інформування лише у випадку, коли це необхідно в демократичному суспільстві для того, щоб не допустити прагнення до насильницького повалення системи, встановленої Конституцією, чи запобігти порушенню територіальної цілісності Республіки Сербія, розпалу війни чи спонукання до прямого насилля, чи не допустити розпал расової, етнічної чи релігійної ворожнечі з використанням дискримінації, ворожості чи насилля. Закон повинен регулювати реалізацію права виправляти невірну, неповну чи неточну інформацію, що тягне за собою порушення прав чи інтересів будь-якої людини, а також право реагувати на інформацію, що передається» (ст.50).

В українській Конституції дослівно відображено третій абзац наведеної сербської норми [4, ст.15]. Щодо права кожного вільно видавати газети та інші форми суспільної інформації без попереднього дозволу та в порядку, встановленому законом, то в Конституції України воно ґрунтується на свободі слова і вільному вираженні (в тому числі – друкованій формі) своїх поглядів і переконань. Порядок вільного видання газет в Україні визначено законами України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про видавничу справу», «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» та ін., а теле- та радіотрансляції – «Про телебачення та радіомовлення». Таким чином, є усі підстави стверджувати, що аналогічне до сербського право українцям гарантоване.

Щодо останнього абзацу сербської норми, яка вимагає від закону надання кожному права на спростування недостовірної інформації, яка порушила права чи інтереси будь-якої людини і права реагувати на поширену інформацію, то українська конституційна норма визначає подібне право так: «Кожному гарантується судовий захист права спростувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також права на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації» [4, ст.32, абз.4].

Із порівняння 5-го абзацу сербської і 4-го – української видно, що сербська норма не конкретизує шляхи спростування (очевидно, є змога забезпечити це право шляхом дружнього врегулювання як без суду, так і шляхом звернення до суду). Український підхід у забезпеченні цього права зводиться лише до суду, а врегулювання допускає в процесі роботи суду, що забезпечує вищу надійність такого врегулювання.

Право на інформацію гарантоване сербською Конституцією так: «Кожний має право отримувати точну, повну і своєчасну інформацію з питань суспільної важливості. Засоби масової інформації повинні поважати це право.

Кожний має право на доступ до інформації, якою володіють органи та організації з делегованими громадськими повноваженнями, згідно закону» (ст.51).

Хоча в українській Конституції не вживається термін «право кожного на інформацію», проте його конституційні основи передбачені вище наведеним абз. 4 ст.32. Щодо права отримувати точну, повну та своєчасну інформацію з питань суспільної важливості, то це право більш деталізоване Законом України «Про доступ до публічної інформації»(2939-VI), зокрема його ст.14 «Обов'язки розпорядників інформації»: «1.Розпорядники інформації зобов'язані:...6) надавати достовірну, точну та повну інформацію, а також у разі потреби перевіряти правильність та об'єктивність поданої інформації». Хоча цитована норма згаданого Закону України подібна до сербської конституційної, все ж вона не гарантує кожному право на своєчасну інформацію. По-перше, достовірна і своєчасна інформація відрізняються за змістом: достовірна але несвоечасна інформація втрачає суспільну важливість. По-друге, цінність того, що обов'язок надавати достовірну, точну та повну інформації покладено на розпорядників інформації, спрощує процедуру захисту права людини в українському суді: однозначно встановлюється відповідач. По-третє, у згаданому Законі України спостерігається неузгодженість (колізія – помічено автором): своєчасність інформації не передбачена ст.14, а ст.23 «Право на оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації» – передбачено. Зокрема: «2. Запитувач має право оскаржити: ... 5) несвоечасне надання

інформації,...». Очевидна потреба включення до обов'язків розпорядників публічної інформації своєчасне її надання.

Друге речення у розглядуваній сербській нормі зобов'язує засоби масової інформації поважати право кожного на точну, повну та своєчасну (підкреслено нами) інформацію. І у цьому випадку, про своєчасність інформації не йдеться ні в Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» (2938-VI), особливо в його ст.29 «Поширення суспільно необхідної інформації», ні в Законі України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», у якому в ст.26 «Права та обов'язки журналіста» стверджує: «Журналіст зобов'язаний: ... 2) подавати для публікації об'єктивну і достовірну інформацію». Потреба внесення до перелічених українських законів «своєчасність інформації» – очевидна (наша правова пропозиція – К.М.).

Абзац 2 сербської норми знаходить повне відображення в законодавстві України. Так, згідно Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» у ст.5 «Право на інформацію» йдеться: «Реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи та законні інтереси громадян, права та інтереси юридичних осіб».

Безпосередньо пов'язана з інформаційними правами людини і сербська норма «Право на звернення до органів влади»: «Кожний має право подавати звернення та інші пропозиції, окремо чи з іншими особами, до державних органів, організацій, які виконують громадські повноваження, органи автономних провінцій та суб'єктів місцевого самоврядування, та отримувати відповідь від них, якщо цього просить заявник.

Ніхто не може бути потерпілим від негативних наслідків за думку, висловлену у зверненні чи пропозиції, якщо тільки вони не втілюють у собі кримінального злочину» (ст. 56).

Подібне право відображене в Основному Законі України так: «Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатись до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк» [4, ст.40].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Порівняно особливості захисту інформаційних прав і свобод людини судами Сербії та України на основі конституційних норм. Порівняння вказаних джерел права дає підстави для таких висновків: 1) українське право гарантує ще й звернення до конкретного посадовця чи службової особи; у разі порушення цього права простіше притягнути винного до суду. Крім того, посадовця чи службову особу, про яких йдеться, можна притягнути до відповідальності через суд за необґрунтовану відповідь або за ігнорування терміном (підкреслено – К.М.), встановленим для відповіді на звернення. Це вкотре підтверджує правильність вище наведеної правової пропозиції про своєчасне надання інформації. Факт простішої доступності до суду у відстоюванні права на звернення в Україні забезпечує ширші можливості даного права; 2) другий і третій абзаци сербської конституційної норми гарантують кожному ширшу свободу звернення: ніхто не буде потерпілим за фактом звернення чи висловлену у зверненні думку (пропозицію). Подібна гарантія у вітчизняній нормі відсутня. Тому, надання широкою свободи у висловлюваннях сербським громадянам у їх праві на звернення є більш демократичним. Доказом слугує прецедент ЄСПЛ: «Суд неодноразово підкреслював, що свобода слова представляє собою одну з несучих опор демократичного суспільства...» (п. 49 рішення у справі «Хендісайд проти Об'єднаного Королівства (Hendiside v. UK)» від 7 грудня 1976 р.) [5]. Отже, більша гарантія на свободу висловлювань забезпечує вищий рівень демократії.

Джерела та література

1. Конституція Республіки Сербія 2012 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: www.worldconstitutions.ru/archives/369.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 г. – Łódź: Oficyna Wydawniczo-Reklamowa SAGALARA, 2010 г. – 64 s.
3. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод з поправками, внесеними відповідно до положень Протоколів №№ 11 та 14 з Протоколами № № 1, 4, 6, 7, 12 та 13. – Страсбург: Секретаріат Європейського суду з прав людини, 2010. – 24 с.
4. Конституція України: чинне законодавство із змінами та доповненнями станом на 21 січн. 2013 р. – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2013. – 64 с.
5. Рішення ЄСПЛ у справі «Хендісайд проти Об'єднаного Королівства (Hendiside v. UK)» від 7 грудня 1976 р. – Серія А. – Т. 24. – С. 23.

Музычук Е. Информационные права и свободы человека и их судебная защита в конституционных нормах Сербии. В статье рассматривается отображение информационных прав и свобод человека, их судебная защита и особенности судопроизводства в Конституции Сербии соответственно требований демократического общества. Установлен общий алгоритм установления судом правильности осуществления ограничений информационных прав и свобод человека, соответственно принципов демократии. Предлагаемый алгоритм идентифицирует конституционные требования с Конвенцией о защите прав человека и основоположных свобод и соответствует практике Европейского суда по правам человека. В основание судебной защиты информационных прав и свобод человека в Сербии заложено принцип демократии: основоположные права человека и свободы могут только расширяться.

Ключевые слова: информационные права и свободы человека, судебная защита, Конституция Сербии, демократия.

Muzychuk K. Informational Rights and Liberties of a Humans, Their Judicial Defence in the Constitutional Regulations of Serbia. The article deals with the representation of informational rights and liberties of a humans, their judicial defence and the peculiarities of the Constitution of Serbia according to the demands of democratic society. The common algorithm of the correct way of execution of restrictions of information rights and liberties according to the principles of democracy was established. The given algorithm identifies the constitutional demands with the Convention of defence of rights of with the practice of European court of rights of a man. The basis of judicial defence of information rights in Serbia is the principle of democracy: the fundamental rights of a man and liberties can only be extended.

Key words: information rights and liberties, judicial defence, the Constitution of Serbia, democracy.

УДК 351.137

М. Нилюк

Стадії розвитку організації

В статті розкрито сутність організації як первинної функції управління та особливості її розвитку, що залежить від професіоналізму управлінських кадрів. Розкрито різні підходи до визначення суті життєвого циклу організації. Визначено, що життєвий цикл організації - це сукупність стадій, що створюють закінчене коло розвитку протягом певного проміжку еволюції організації, після якого його цінності й напрями можуть принципово змінюватися. Тому, життєдіяльність організації від моменту створення і до ліквідації може бути циклічним спіралеподібним процесом.

Ключові слова: організація, категорія управління, функція управління, професіоналізм, державне управління.

Постановка наукової проблеми та її значення. Враховуючи сучасний етап формування ринкових відносин, виживання організації, незалежно від форми власності, є дуже гострою проблемою в нашій державі. Організація, як і будь-яка система іншого походження та призначення, незалежно від сфери та масштабів діяльності, підпорядковується циклічним законам життєдіяльності. Можливість модифікуватись, переходити на вищі стадії розвитку або ж, навпаки, потрапляти у кризові становища, потребує від організації зміни цілей, стратегій та способів їх реалізації. Вивчення та врахування теоретичних, практичних процесів циклічності розвитку організації дозволить зацікавленим особам передбачати їх стан у майбутньому, керівникам приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Закономірність моделей розвитку життєвого циклу організації досліджувались науковцями: Л. Гріннер, О. Кузьміним, Н. Степаненком, О. Мельником, Ж. Ліппіт, І. Мазур, Н. Ольдерогге, В. Шапіро, Г. Козаченком, Г. Атаманчуком, Н. Нижник, В. Цветковим та ін. У контексті цієї теми деякі аспекти проблеми розглядалися у працях: Л. Довгань, В. Воронкова, І. Нилюк.

Варто зазначити, що цінність концепції життєвого циклу організації розкрита з різних сторін, наприклад, Т. Базаров розглядає її з позиції управлінні персоналом [3], І. Бланк – для оцінки інвестиційної привабливості підприємства [4], Н. Родіонова – для обґрунтування причин виникнення кризових ситуацій у діяльності підприємства та запобігання його банкрутству [15].

Метою статті є визначення організації – як категорії управління, розкриття сутності життєвого циклу організації та аналіз стадій його розвитку.